

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
ІНСТИТУТ МАГІСТРАТУРИ, АСПІРАНТУРИ, ДОКТОРАНТУРИ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
НАУКИ ТА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Збірник наукових праць

Випуск третій

Вінниця – 2012

УДК 001(06)
ББК 72я5
А 43

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту магістратури, аспірантури, докторантури Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 5 від 16 листопада 2012 р.)

Редакційна колегія:

Р.С. Гуревич, доктор педагогічних наук, професор, член-кор. НАПН України (голова);
Т.С. Слободинська, доктор філологічних наук, доцент;
А.В. Войнаровський, кандидат історичних наук, доцент;
А.В. Гудзевич, кандидат географічних наук, доцент;
А.І. Драчук, кандидат біологічних наук, доцент;
Л.В. Дробаха, кандидат філологічних наук, доцент;
В.І. Імбер, кандидат педагогічних наук;
О.Б. Панасенко, кандидат фізико-математичних наук;
Л.С. Шевченко, кандидат педагогічних наук, доцент.

Рецензенти:

Джеджула Олена Михайлівна – доктор педагогічних наук, професор (Вінницький національний аграрний університет);

Іваницька Ніна Лаврентіївна – доктор філологічних наук, професор (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського);

Петрук Віра Андріївна – доктор педагогічних наук, професор (Вінницький національний технічний університет).

А 43

Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень: зб. наук. пр. – Вип. 3 / редкол.: Р.С. Гуревич (голова) [та ін.]; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – 401 с.

ISBN 978-966-2337-01-3

Статті збірника розкривають актуальні проблеми сучасної науки та навчального процесу в навчальних закладах різних типів і рівнів акредитації. Окреслюються шляхи розв'язування проблем науковцями та практиками. Буде корисним студентам, аспірантам, науковим і практичним працівникам, слухачам курсів після дипломної освіти.

Статті збірника подано в авторській редакції.

ISBN 978-966-2337-01-3

УДК 001(06)
ББК 72я5

©Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
© Автори статей
© ТОВ фірма «Планер»

Ключові слова: ділові ігри, моделювання, види ділових ігор, класифікація ділових ігор, управлінські рішення.

The article notes the importance of business games in learning and self-development of university students. The basic types of business games, their application and effectiveness.

Keywords: business games, simulations, types of business games, business games classification, management decisions.

О.М. Бордюк

РЕАЛІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОЇ МОДЕЛІ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Нові педагогічні погляди стосовно компетентнісного та персоніфікованого підходів, а також розширення функціонального діапазону фахової підготовки викладача спонукають науковців розробляти динамічні моделі застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальному процесі. Проте, як показує аналіз досліджень, моделі, що відображають використання ІКТ як допоміжного засобу, мають загальний характер і не враховують специфіку фахової підготовки майбутніх вчителів. Зазначимо, що лише оптимальна організаційно-методична модель із застосуванням інфокомунікаційних технологій може забезпечити якісно новий рівень професійного зростання майбутнього вчителя, формувати та збагачувати його педагогічну культуру, продукувати нові педагогічні ідеї та технології. Тому для вирішення цієї проблеми було розроблено організаційно-методичну модель із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у фаховій підготовці майбутніх вчителів мистецьких дисциплін. Сучасні досягнення педагогічної науки доводять, що проектування такої моделі стає ефективним лише тоді, коли воно є системним і охоплює багато аспектів.

Тож метою створення організаційно-методичної моделі застосування ІКТ є підвищення ефективності фахової підготовки майбутніх вчителів мистецьких дисциплін. Для її досягнення передбачається оновлення змісту навчального процесу за мистецькою спрямованістю. Важливою складовою цієї моделі є розробка авторського курсу «Інформаційно-комунікаційні технології в мистецькій освіті».

Запропонована організаційно-методична модель містить: мету, завдання, етапи теоретичного і практичного оволодіння знаннями щодо застосування ІКТ, форми, методи, педагогічні умови, засоби, корегування психолого-педагогічних і дидактичних умов, а також очікувані результати, як наслідок кінцевої мети, тобто все те, що в цілому сприяє підвищенню фахового зростання майбутніх вчителів мистецьких дисциплін. У повному вигляді ця модель представлена на рис. 1. Розглянемо елементи даної організаційно-методичної моделі докладніше.

Згідно визначених положень, до складу організаційно-методичної моделі входять виокремленні нами компоненти (інформаційно-орієнтаційний, інтегрально-інноваційний та рефлексивно-творчий), які розкривають специфіку навчального процесу.

Коротко розглянемо їх зміст. Інформаційно-орієнтаційний компонент використовується як спосіб організації навчального процесу для створення оптимального «інформаційного поля». Інформаційне поле, на думку К. Черноусової, – це сукупність доступної для сприйняття індивідом інформації. Інформаційне поле сучасної людини утворюють інформаційні технології, засоби масової інформації, освітня галузь, а також здобуття інформації через комунікацію – віртуальну реальність [6].

Оскільки, цей компонент застосовується на початковому етапі, тому методи навчання виокремленні для нього відповідно до поставлених завдань, а саме: проблемний,

репродуктивний, частково-пошуковий та евристичний. А способи взаємодії викладача зі студентами розкриваються через такі форми як: групова, фронтальна, індивідуальна; лекційні заняття: проблемна лекція, лекція-консультація, лекція із запланованими помилками.

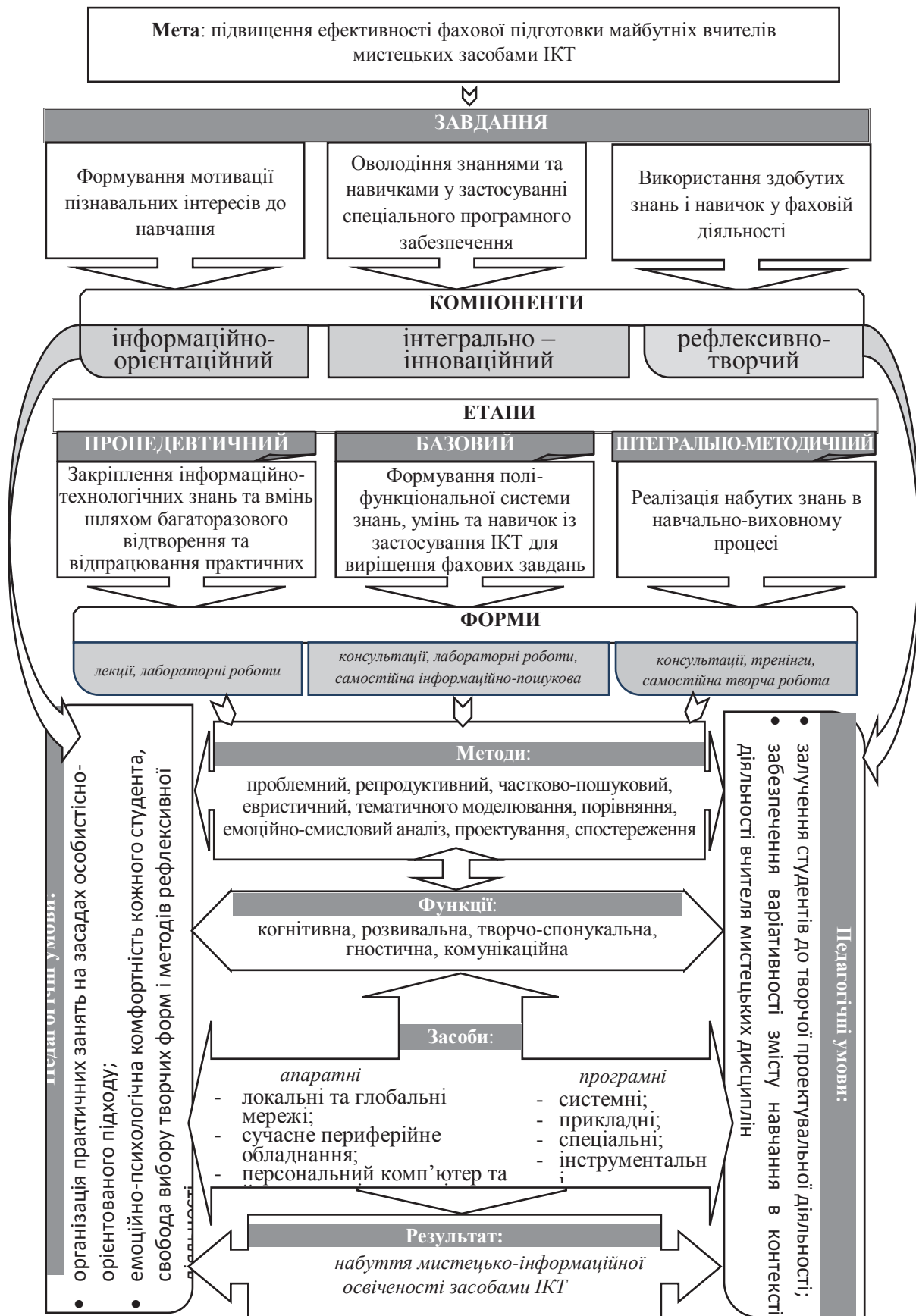

Рис. 1. Організаційно методична модель застосування інформаційно-комунікаційних технологій у фаховій підготовці майбутніх вчителів мистецьких дисциплін

Тож застосування цього компонента передбачає формування умінь користуватись необхідною інформацією для досягнення цілей майбутньої педагогічної діяльності, тобто цілі та зміст навчального процесу мають бути відповідними «інформаційному полю», адекватними сучасним реаліям.

Наступний компонент організаційно-методичної моделі (інтегрально-інноваційний) передбачає забезпечення процесу вивчення дисципліни адекватними методами (частково-пошуковий, дослідницький, методи діалогу, полілогу, дискусії, аналізу конкретних ситуацій тощо), прийомами (ситуації вибору, успіху, міжсуб'єктних стосунків, постановки перспективних проблем, рефлексії), засобами (спеціальне програмне забезпечення мистецького спрямування, навчально-методичні посібники, проблемні ситуації, мультимедійні засоби тощо) та формами (групова, фронтальна, індивідуальна та самостійна робота; лекційні заняття: лекція-консультація, лекція-прес-конференція; семінар-дискусія, семінар-конференція, тести тощо), що дозволяють на високому професійному рівні організувати науково-дослідну діяльність студентів для ефективного досягнення поставленої мети.

Третій, рефлексивно-творчий компонент взаємопов'язаний з попередніми і передбачає наявність необхідного обсягу психолого-педагогічних та спеціальних знань, а також демонструє досвід їх практичного застосування. Він спрямований на формування умінь здійснювати самоаналіз, самоконтроль, самооцінку і корекцію власної діяльності, яка утворює засади для особистісного та професійного становлення молодого фахівця для розвитку креативності.

Характерними властивостями даного компоненту є самоконтроль студентів за власною діяльністю, самооцінка та здатність до рефлексії. Реалізацію цього компонента ми пов'язуємо з умінням студента застосовувати знання для самостійного вирішення задач різного рівня.

Орієнтація на творчість – головна умова підготовки майбутнього вчителя мистецьких дисциплін. Творчий характер діяльності передбачає особливий стиль розумової діяльності викладача, пов'язаний з новизною та значущістю результатів, які утворюють складний синтез усіх психічних сфер (пізнавальної, емоційної, вольової та мотиваційної) особистості педагога. Нагадуємо, що у тлумачному словнику поняття «творчість» роз'яснюється як діяльність людини, що спрямована на створення духовних і матеріальних цінностей. Ця діяльність пройнята елементами нового, вдосконалення, збагачення, розвитку [2, с. 1435].

Щодо форм організації навчального процесу в мистецькій освіті, то вони зводяться до двох видів: індивідуальних і колективних, надаючи перевагу індивідуальним. Їх зміна відбуваються у ході поетапного оволодіння студентами навчальним матеріалом шляхом застосування *герменевтичного, синергетичного та емпіричного* підходів, що дозволяє поступово, в динаміці дослідити якісно-особистісні зміни всіх учасників навчального процесу.

Застосування герменевтичного підходу у навчальній діяльності майбутнього вчителя мистецьких дисциплін є концептуально новим у розвитку мистецької освіти в цілому. Даний підхід дозволяє майбутньому вчителю осягнути внутрішній зв'язок явищ які вивчаються, мати уявлення про причинно-наслідкові зв'язки тощо.

Усе частіше в наукових колах відмічається стрімке зростання зацікавленості у міжпредметних напрямках, яке отримало назву «синергетика». Як зазначає М. Федорова, в даний час результатом впровадження синергетики в освітню галузь стали ідеї, початковою точкою яких є синергетичність процесу освіти, а під педагогічною синергетикою розуміється лише галузь педагогічних знань, яка зміцнює свою позицію, світогляд, відображений в теорії, засадах та закономірностях самоорганізації педагогічних систем.

Одна з основних засад синергетичного світогляду постулює, що все нове в природі виникає в процесі розвитку нестійких станів. Творча діяльність людини, тобто її здатність створювати нове, також відбувається тільки тоді, коли її мозок перебуває у нестійкому, критичному стані [3].

Наступний – емпіричний підхід застосований у дослідженні є ієрархічно вищим за попередні. Термін «емпіричний» *empeiria* з грецьк. перекладається як дослід. *Емпіричними* в

педагогіці називаються підходи, які забезпечують можливість безпосереднього пізнання педагогічної дійсності [1].

Прикладом реалізації емпіричного підходу є практичне застосування спеціального програмного забезпечення для полегшення обробки інформації мистецького змісту, заощадження часу та самостійної перевірки правильності теоретичних побудов (задумів); студент взаємодіє із самим об'єктом (ІКТ), а не з його знаково-символічним або просторово-образним аналогом (наприклад, партитурою). Тож врахування цього підходу дозволяє застосовувати різні варіанти дії над об'єктом та спостерігати за змінами, що відбуваються у ньому, а також змінювати за необхідністю умови його застосування.

З метою продуктивного здобуття знань та умінь у майбутніх вчителів мистецького профілю ми дотримуємось думки педагога-дослідника П. Підкасистого, який розділяє засоби навчання на матеріальні та ідеальні. До матеріальних автор відносить підручники, посібники, дидактичні матеріали, книги-першоджерела, тестовий матеріал, лабораторне обладнання тощо.

Ідеальними науковець вважає засвоєні раніше знання та уміння, які використовують викладачі та студенти для опанування нових знань – усне й письмове мовлення, живопис, нотна грамота, музика, інфокомунікаційні технології, загальна культура вчителя, методи навчання та форми організації навчальної діяльності тощо [5].

Оскільки провідним засобом у фаховій підготовці студентів Інститутів мистецтв виступають ІКТ, це дозволяє стверджувати, що головним постулатом нашої моделі є принципова можливість зміни початкової діяльності майбутнього вчителя шляхом створення педагогічних умов для переосмислення та рефлексії власного педагогічного досвіду. Це означає, що розроблена організаційно-методична модель може бути реалізованою за певних педагогічних умов, зокрема забезпечення варіативності змісту навчання в контексті діяльності майбутнього вчителя мистецьких дисциплін; створення емоційно-психологічної комфортності для кожного студента, свобода вибору творчих форм і методів рефлексивної діяльності; залучення студентів до творчої проектувальної діяльності; організація практичних занять на засадах особистісно-орієнтованого підходу.

Таким чином, використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітній галузі за вищезазначеними умовами з одного боку, відкриває широкий простір для творчості викладачів та студентів, розширює можливість вирішення професійних та дослідницьких задач, з іншого – висуває якісно нові вимоги до підготовки майбутніх вчителів мистецьких дисциплін. Важливість застосування ІКТ в сучасній педагогічній роботі сприймається викладачами та студентами як необхідна складова їх мистецько-інформаційної освіченості у фаховій діяльності.

Література:

1. Брызгалова С.И. Введение в научно-педагогическое исследование: Учебное пособие. 3-е изд., испр. и доп. – Калининград: Изд-во КГУ, 2003. – 151 с.].
2. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел.— К.; Ірпінь: ВТФ Перун, 2005. — 1728 с.].
3. Евин Игорь Алексеевич. Искусство и синергетика. — М.: Едиториал УРСС, 2004. — 164 с.].
4. Наин А.Я. Рефлексивное управление образовательным учреждением: теоретические основы: Монография. - Шадрин: Изд-во ПО (Сеть), 1999.-328с.
5. Підкасистий П.И. Педагогика. Учебное пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей / Под ред. П.И. Підкасистого. - М: Педагогическое общество России, 1998. - 640 с.].
6. Черноусова К. Информационное поле личности // <http://www.for.lviv.ua/showthread.php?p=1088566>. – 2009 – 2 лют.

В данной статье рассматривается реализация организационно-методической модели с применением информационно-коммуникационных технологий в профессиональной

Ключевые слова: *информационно-коммуникационные технологии, организационно-методическая модель, полифункциональные умения, художественно-информационная образованность, информационное поле, дидактическая спираль.*

В статті розглядається реалізація організаційно-методичної моделі з використанням інформаційно-комунікативних технологій в професійній підготовці майбутніх учителів музики.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, організаційно-методична модель, поліфункціональні вміння, мистецько-інформаційна освіченість, засоби інформаційно-комунікаційних технологій, програмні засоби мистецького спрямування, інформаційне поле, дидактична спіраль.

Л.А. Гальчук

(науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доц. Н.Є. Кравцова)

МУЗИЧНА БЕСІДА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СЛУХАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ

Проблеми духовного відродження та розвитку людського суспільства вимагають посиленої уваги вчених різних галузей знань, у тому числі й педагогічної науки, до проблем людини, вивчення потреб і факторів її формування в контексті культури. На сучасному етапі розвитку нашої країни, через брак достатніх матеріальних і духовних передумов для справді гармонійного формування особистості, ефективним вирішенням проблеми залишається звернення до так званих вічних моральних та етичних цінностей, що збереглися у глибині психології та історії нашого народу. А одним із небагатьох шляхів до них є мистецтво.

Могутня виховна сила мистецтва була відома завжди, й тому використовувалась на всіх етапах розвитку людства. Прогресивні діячі освіти вбачали в мистецтві засіб облагородження особистості, утвердження в ній кращих духовних засад. Видатний педагог В. Сухомлинський писав: «Мистецтво – це час і простір, в якому живе краса людського духу. Як гімнастика виправляє тіло, так мистецтво виправляє душу» [1, с.245].

Проблеми освіти, з якими зіткнулась наша вітчизняна педагогіка на сучасному етапі свого розвитку, можна розв'язати, спираючись на нову філософію освіти, де головною метою є формування високоосвіченої, творчої, духовно-збагаченої особистості, поглиблення її національної та естетичної культури.

Вирішальним фактором становлення нової особистості виступає загальноосвітня школа. Значне місце в духовному становленні підростаючого покоління належить учителям естетичного циклу. Їхня педагогічна діяльність спрямована на виховання у школярів морально-естетичних ідеалів і почуттів, художньо-естетичних смаків, формування морально-піднесеного ставлення до навколишнього світу. Виховний вплив мистецтва на дитину здійснюється на уроках музичного мистецтва. Одним із шляхів здійснення цього впливу є спілкування, яке здійснюється у процесі слухацької діяльності на уроках музичного мистецтва.

Згідно з теорією музичної освіти головним завданням слухацької діяльності є формування музичної культури учнів у процесі спілкування їх з високохудожніми зразками народної, класичної й сучасної вітчизняної та зарубіжної музики. Учнів необхідно навчити емоційно і глибоко сприймати образно-смісловий зміст музики на основі засвоєних ними знань, виховати потребу в слухацькій діяльності.

Спеціальну увагу до розгляду проблеми формування слухацької культури учнів, у тому числі в методичному аспекті, приділяється в музично-педагогічній спадщині Д. Кабалевського.

Слухати – і якомога більше, – ось той шлях, яким пропонує йти композитор-педагог усім, хто ставить перед собою завдання прилучення підростаючого покоління до музики, формування музичної культури школярів як складової їхньої духовної культури.

«Захоплююча бесіда, живе слово про музику, здатне певним чином налаштувати свідомість юних слухачів, складає одну із важливіших частин всієї музично-виховної роботи»,